

Vergaderjaar 2013–2014

17 050

Misbruik en oneigenlijk gebruik op het gebied van belastingen, sociale zekerheid en subsidies

Nr. 467

BRIEF VAN DE STAATSSECRETARIS VAN SOCIALE ZAKEN EN WERKGELEGENHEID

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 24 april 2014

Hierbij bied ik u, mede namens de Minister van SZW, de rapportage «Handhaving tijdens de dienstverlening» van de Inspectie SZW¹, alsmede onze beleidsreactie aan.

De Staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid,
J. Klijnsma

¹ Ter inzage gelegd bij het Centraal Informatiepunt Tweede Kamer

Beleidsreactie

Rapportage Handhaving tijdens de dienstverlening

De inspectie SZW heeft in 2013 onderzoek verricht naar de mogelijkheden om regelovertreding te voorkomen of vroegtijdig op te sporen. In dit onderzoek stond de vraag centraal in hoeverre de uitvoeringsorganisaties handhaving van de inlichtingenplicht in het dienstverleningsproces integreren ter voorkoming van uitkeringsfraude of het vroegtijdig traceren ervan. De inspectie richtte zich in het onderzoek op de uitvoering van de WWB door gemeenten en de WW door UWV.

De inspectie constateert dat geen van de onderzochte gemeenten in hun beleidsvisie expliciet hebben opgenomen te streven naar de integratie van handhaving tijdens de dienstverlening. Wel is er beleidsmatig bij gemeenten aandacht voor handhaving in het aanvraagproces. Volgens de inspectie steken gemeenten veel energie in het voorkomen van fraude aan de poort, maar zijn er verbeteringen mogelijk voor wat betreft het zittende bestand. Over de wijze waarop UWV toewerkt naar risicogericht handhaven via haar toekomstvisie op handhaving en de uitwerking daarvan is de inspectie positief. Ook is de inspectie positief over de aandacht die UWV en gemeenten geven aan voorlichting over rechten en plichten en hun inspanningen om de fraudealertheid van medewerkers te vergroten. Hierbij wijst de inspectie er wel op dat de tijd om aandacht aan fraudesignalen te kunnen besteden door capaciteitsgebrek niet altijd voorhanden is.

Een meerderheid van de onderzochte gemeenten en UWV gebruiken risicoprofielen in het onderzoek naar mogelijke fraude zowel bij de aanvraag van een uitkering als bij het zittende bestand. Volgens de inspectie wordt risicoselectie nog niet over de volle breedte toegepast en blijven fraudesignalen (soms te lang) liggen. De inspectie is van oordeel dat deze onderdelen van de risico- en signaal gestuurde aanpak bij UWV en gemeenten verbeterd moeten worden. Verder concludeert de inspectie dat UWV en gemeenten handhavinginstrumenten meer (gaan) inzetten als onderdeel van de dienstverlening

Reactie

Allereerst ben ik blij dat de inspectie SZW in haar onderzoeksprogrammering aandacht schenkt aan het voorkomen van fraude. Het onderzoek sluit goed aan op de reeds genomen maatregelen zoals beschreven in de brief fraudeaanpak, handhaving en naleving van 4 oktober 2013². Eén van de speerpunten in de fraudeaanpak van SZW is het voorkomen van fraude. Integratie van handhaving in alle onderdelen van de uitvoering acht ik van belang bij het voorkomen van fraude. Ik onderschrijf de bewering van de inspectie dat beschikbare tijd van handhavers belangrijk is voor de opvolging van fraudesignalen. Daarom hebben UWV en SVB vorig jaar ook extra capaciteit toegewezen gekregen voor intensiveringen in toezicht.

De inspectie wijst op het belang dat gemeenten een totaalvisie ontwikkelen op de integratie van handhaving bij dienstverlening om de samenhang tussen de inzet van de verschillende instrumenten en de sturing daarop te verbeteren. Ik onderschrijf het belang dat gemeenten in hun visie op dienstverlening ook aandacht schenken aan handhaving en zal met de VNG, Divosa, de Regionaal Coördinatiepunten Fraudebestrijding (RCF) en het Landelijk Kenniscentrum (LKC) in overleg treden op

² Kamerstuk 17 050, nr. 439

welke wijze gemeenten hierbij kunnen worden ondersteund. De inspectie is positief over het feit dat UWV en gemeenten investeren in het vergroten van de fraudealertheid en handhavingvaardigheden van medewerkers. Het is van belang dat zij hier voortvarend mee doorgaan, juist omdat dit een essentieel onderdeel is van integrale handhaving.

Ik hecht er belang aan dat professionals in de dienstverlening alert zijn op fraude en kennis hebben van de verschillende handhavinginstrumenten. Met het in 2012 ingezette project Impuls vakmanschap wordt ingezet op het verder professionaliseren van klantmanagers bij gemeenten door het ontwikkelen van competenties en het vergroten van kennis en vaardigheden, ook op het terrein van handhaving. In het kader van dit project heeft Divosa de werkwijzer Handhaving rechtmatigheid en arbeidsverplichting opgesteld. Deze werkwijzer helpt klantmanagers van gemeenten om methodisch te werken en biedt handhavingmogelijkheden, tips en instrumenten die klantmanagers kunnen benutten tijdens de verschillende fases van het dienstverleningsproces van de WWB. Begin dit jaar is een onderzoek gestart naar knelpunten en goede voorbeelden bij professionals van UWV, SVB en gemeenten in het aanspreken van klanten op hun verplichtingen. Als klanten, ook klanten die voor de eerste keer aan het loket komen, worden aangesproken op de naleving van arbeid- en re-integratieverplichtingen, bevordert en versterkt dit het nalevinggedrag. Daarnaast moeten klantmanagers alert zijn op mogelijke signalen die wijzen op fraude.

Begrijpelijke voorlichting draagt eraan bij dat burgers zich aan de wet houden. Het is positief dat de inspectie constateert dat de voorlichting aan uitkeringsgerechtigden voldoende basis biedt om te mogen verwachten dat mensen op de hoogte zijn van hun verplichtingen en van de consequenties van het niet naleven ervan. Dit wordt bevestigd in het onderzoek «Kennis der verplichtingen en pakkans» van Panteia³, waaruit blijkt dat uitkeringsgerechtigden doorgaans goed op de hoogte zijn van de verplichtingen. Momenteel wordt de bestaande voorlichting samen met UWV, SVB en gemeenten tegen het licht gehouden en wordt gekeken waar deze begrijpelijker, inzichtelijker en eenvoudiger kan. Op 24 maart 2014 is de nieuwe campagne «Weet hoe het zit» in samenwerking met UWV, SVB en gemeenten van start gegaan. De campagne richt zich op uitkeringsgerechtigden en wijst hen erop wijzigingen in hun persoonlijke situatie, zoals bijverdienen en eigen bezit, door te geven aan hun uitkeringsinstantie.

Ik ben het met de inspectie eens dat er ook voldoende aandacht moet zijn voor het voorkomen en vroegtijdig traceren van fraude bij het zittende bestand. Door een risico- en signaalgestuurde aanpak kan fraude snel worden getraceerd. Het delen van gegevens tussen uitvoeringsinstanties en het koppelen van bestanden dragen er aan bij dat overtredingen snel worden gesignaleerd en dat wordt voorkomen dat de schuld door terugvorderingen en boetes zo hoog oploopt dat burgers moeite hebben deze terug te betalen. Ook het intensiever gebruik en de verdere verbetering van basisregistraties dragen bij aan het voorkomen, ontdekken en sanctioneren van fraude. Het Inlichtingenbureau (IB) ondersteunt gemeenten in hun handhavingactiviteiten en werkt in 2014 verder aan de implementatie van slimme signalen ten behoeve van de rechtmatigheidscontrole op verstrekte bijstand. Met deze signalen kunnen gemeenten sneller reageren op mogelijk oneigenlijk gebruik van een uitkering, langere onterechte doorbetaling voorkomen en halen zij meer rendement uit hun inspanningen rond fraudebestrijding. Ik zal aandacht vragen voor

³ Kamerstuk 17 050, nr. 439

het voorkomen en vroegtijdig traceren van fraude bij het zittende
WWB-bestand bij de VNG en Divosa.